

GTO's bygge- og anlægsafdeling

BGA - referat nr. 2/1987

København den 20. marts 1987

---

1. Advokater som forhandlingspartnere

Vor juridiske redningsmand gennem mange år, E. Sander Henningsen, har i nedenstående hyrdebrev nedfældet en række vigtige råd og anvisninger til HB's teknikere:

H y r d e b r e v

(til distriktsingeniører, byggeledere og andet godtfolk)

Nogle GTO-ere, der ellers ikke virker, som om de er nemme at kyse, har fortalt mig, at entreprenører i stigende grad giver møde sammen med advokater eller andre sagkyndige, når de har en diskussion med GTO.

Jeg har tidligere sagt, at folk har ubetinget ret til at møde med deres advokat eller anden ikke alt for berygtet bisidder under en forhandling med offentlig myndighed.

Rigtigheden af min mening er draget i tvivl i anledning af, at kammeradvokaten, landsretssagfører Fentz, da han for nylig var i Nanortalik i anledning af en sag og tilfældigt stod og kiggede på, at GTO og en mester stod og tog prøver til et syn og skøn i en helt anden sag, udtalte, at denne forretning måtte han blande sig helt udenom, når modpartens advokat ikke var til stede.

Som særlig beskikket vejleder for GTO i verdslige og åndelige anliggender vil jeg redegøre for, hvad der gælder:

Jeg har absolut 100% ret, og det har kammeradvokaten også.

Det er helt klart, at GTO ikke kan afvise, at entreprenører og andre møder med advokat eller anden bistand. Dette gælder, selv om GTO's virksomhed i vidt omfang er af privatretlig karakter og ikke af offentligretlig.

Men i disse sager af privatretlig karakter har I selvfølgelig ret til at sige, at når jeres modpart møder med advokat, finder I også at måtte søge juridisk bistand, så der bliver lighed i sagen.

Det forudsætter selvfølgelig, at I har mig ved hånden, hvilket I jo normalt ikke har. I kan ikke forlange et møde udsat i længere tid, fordi jeg ikke er der, og særlig ikke, når jeres modparts advokat kun er i byen nogle få dage.

Så bliver I nødt til at tage sagen selv.

I visse sager kunne I måske tage mig med på et møde i telefonen, men der er ikke altid særlig praktisk. Så skal jeg da i hvert fald kende akterne i forvejen.

Under alle omstændigheder kan I tage det forbehold, at når jeres modpart møder med advokat, gælder det, I måtte blive enige om, kun på den betingelse, at jeres juridiske konsulent kan godkende resultatet.

Og så må I jo skrive til mig og fremstille sagen og spørge, hvad jeg mener.

Når landsretssager Fentz også har ret, skyldes det følgende forhold: Når der i en sag er advokat på modpartens side, er det en almindelig kollegial regel, at man ikke giver sig i forhandling eller anden kontakt med hans klient, uden at kollegaen er til stede.

Men den kan GTO ikke påberåbe sig, når I rent faktisk ikke kan få fat i mig indenfor meget begrænset tid.

Denne regel gælder selvfølgelig ikke, når kollegaen er indforstået med, at man forhandler med hans klient.

Da jeg boede i Gådthåb, hændte det da af og til, at jeg ringede til en af de private kolleger og sagde, at hans klient sad på mit kontor og ville drøfte sagen, og spurgte, om han var indforstået med det, men at vi selvfølgelig var enige om, at et eventuelt resultat skulle godkendes af ham.

Dels fordi det er lykkedes mig at bilde mine kolleger ind, at jeg er et pænt og loyalt menneske, dels fordi mine kolleger bryder sig lige så lidt om retssager som jeg, har de hver gang sagt noget i retning af: "Hvis du kan få den åndssvage sag kvalt, så mas bare på."

Så skal I i øvrigt ikke lade jer kyse af advokater og andet godtfolk. Dem af jer, der har haft sager sammen med mig, ved jo godt, at vi jurister ikke har et klap forstand på, hvad sagerne drejer sig om, med mindre vi får det ind med teskeer. Vi er mest nødvendige, fordi domstolene forstår lige så lidt eller endnu mindre, og vi derfor véd, hvor meget det, der forekommer teknikerne indlysende, skal skæres ud i pap, før det glider ind.

Hvis I mener, at I har ret, skal I bare fastholde det. Vi skal selvfølgelig ikke føre håbløse sager, men hvis vi ikke kan finde et forlig, der svarer til, hvad I og jeg i fællesskab mener svarer til sagens udsigter og risiko, tager vi da bare en sag. Vi må i hvert fald ikke givet noget, bare fordi folk rejser en sag. Så ville vi få mange sager.

Vi taber en af vore sager engang imellem. Det er der ikke noget at gøre ved. (Når I for nylig i GA's blad har læst, at GTO er blevet ordentligt trynet i en sag ved Grønlands landsret, er det en sandhed med modifikationer. Vel tabte vi 75% af sagen, men vi vandt da de 25%).

I øvrigt - som jeg nylig sagde under en forligsforhandling med et af de udsendte firmaer og deres advokat - da forhandlingerne var ved at gå i hårdknude: "Vi har såmænd ikke noget særligt imod en sag med rigtig blodige sagsomkostninger. Så bliver I meget nemmere at forhandle med næste gang."

Så bare stå fast, når I mener, at I har ret.

Vore modparter er meget mere bange for sagsomkostninger end vi. Som Brorson skriver (Salmebogen nr. 572):

"Stå fast, min sjæl, stå fast,
i Herrens krige."

Venlig hilsen
F. S. Henningsen
fuldmægtig ved Grønlands Hjemmestyre
tjg. ved GTO, Danmarkskontoret

2. Tidsregistreringen skal være korrekt

Det er uhyre vigtigt for HB's trivsel, at vi registrerer vore tidsforbrug korrekt. Som på andre arbejdspladser skal også vi i HB kunne gøre rede for, at vi arbejder på en rimelig måde, med rimelige omkostninger og svarende til de ydelser, vore brugere forventer af os. Tidsregistreringen er en vigtig forudsætning for, at dette kan følges op.

*

Skal jeg registrere en time, er det første spørgsmål, jeg bør stille mig:

Hvem skal betale denne time?

For en HB-medarbejder er der følgende muligheder:

1. Byggeadministrativt arbejde betales af anlægsbevillinger.
2. Administration af byggetjenestens driftsvirksomheder betales af takstindtægterne (der er dog særlige bevillinger til vedligeholdelse af havneanlæg).
3. Særopgaver betales af rekvirent efter regning.
4. Ydelser i forbindelse med råstofområdet rekvireres af FRA, og udgiften hertil afholdes af bevilling, FRA administrerer.
5. Løsning af opgaver i forbindelse med offentlig administration betales indtil videre af en rammebevilling, HB tildeles. Falder en opgave uden for de givne rammer - indholdsmæssigt eller størrelsesmæssigt - skal der indhentes en speciel bevilling.
6. Udgifterne til HB's interne administration afholdes af de dækningsbidrag, der indgår i de omkostningsprocenter eller timesatser, som anvendes i udgiftsregnskabet for ydelser omtalt under pkt.'erne 1, 2, 3, 4 og 5.
9. Udgifterne til diverse tidsforbrug afholdes også af de under pkt. 6 omtalte dækningsbidrag.

Denne opdeling svarer til den, der hidtil har været betegnet som hovedkategorier. Opgaver vedrørende offentlig administration var det, vi tidligere kaldte departementale opgaver.

*

Jeg skal altså gøre mig bevidst, i hvilket ærinde jeg har arbejdet, når jeg tidsregistrerer:

1. Byggeadministration eller
2. Byggetjenestens driftsvirksomhed eller
3. Særopgave eller
4. Råstofområdet eller
5. Offentlig administration eller
- 6+9. HB's interne drift + diverse.

I de fem første ærinder får HB populært udtrykt betaling for sine ydelser udefra - i sidstnævnte ærinder skal HB selv afholde udgifterne ved hjælp af indtægterne på de fem første.

*

Vi kan i princippet fortsat anvende de vejledninger, der hidtil er udsendt af ØKO. Det specificerede artsregister skal således fortsat anvendes.

Da der erfaringsmæssigt kan være problemer med at afgøre om aktuelle timer skal registreres under Byggeadministration/ Byggetjenestens driftsvirksomheder/ Offentlig administration eller under intern drift bringes her en ajourført oversigt over ydelser indenfor de tre førstnævnte kategorier. Med hensyn til Intern drift henvises til tidligere vejledninger.

Byggeadministration

- økonomisk styring
- teknisk, økonomisk og juridisk rådgivning
- grundlæggende afklaring i idéfasen, herunder bistand til udarbejdelse af bygherreoplæg
- programmering
- engagering af rådgivere
- projektering
- udbud og udførelse, herunder fagtilsyn og byggeledelse
- udarbejdelse af bruger- og driftsvejledninger til bygherren
- behandling af efterhjælp og reklamationer
- byggeopgørelse og redegørelse for afvigelser i forhold til A-over-slag.

Byggetjenestens driftsvirksomheder

- indkvartering og kostforplejning
- stenbrud og indtogtning
- salg af sprængstof
- salg af VVS-artikler
- materieludlejning
- drift af autoværksteder
- GTO-leverancer til bygge- og anlægsopgaver
- drift og vedligeholdelse af kloakker
- vedligeholdelse af havneanlæg
- sektorplanlægning for indkvartering, stenbrud, indtogtning, sprængstofmagasiner, entreprenørpladser og autoværksteder.

Offentlig administration

- bidrag til udarbejdelse af love, regelsæt, bekendtgørelser etc.
- administration af bygningsreglementet og afgørelse af ~~dispositions-~~
ansøgninger *dispensations-*
- rådgivning- og tilsynsfunktioner vedrørende brandværn og brandkommissioner
- regelfastsættelse for transport, opbevaring og brug af sprængstof
- bidrag til ~~statiske~~ *statistiske* oplysninger
- bidrag til fastlæggelse af prisudviklingen, herunder overenskomstkrav, rådgiveraftaler og afregningssatser for håndværker- og entreprenørydelser

- ajourføring af det juridiske grundlag for gennemførelse af bygge- og anlægsopgaver
- udarbejdelse af normer og standard for bygge- og anlægsopgaver
- bidrag til planlægning, herunder lands-, regions-, anlægs- og investeringsplanlægning samt kommentering af lokalplaner
- bidrag til finanslov
- besvarelse af revisionsager
- bygningsregistrering
- huslejberegning
- vurdering for boligstøtteudvalget
- teknisk rådgivning vedrørende vedligeholdelse af Hjemmestyrets boliger
- generel rådgivning og information
- konsekvensberegninger af politiske overvejelser, om nye aktiviteter eller overvejelser, om ændringer af bestående betingelser efter anmodning
- deltagelse i udvalg, konference etc. efter anmodning
- prisbøger
- bygherrefunktioner for områderne havne, veje, vandledninger og kloakker.

*

Når man står overfor et tvivlsspørgsmål, om en ydelse skal registreres under en af disse kategorier eller under Intern drift, er det gerne gavnligt at forestille sig ydelsen præsteret af et rådgivende firma. I så fald er man sjældent i tvivl, om ydelsen falder ind under det honorar, der betales firmaet, eller om den falder ind under firmaets interne drift.

*

Sagsstyreren skal være opmærksom på, at der ikke må registreres timer på konkrete anlægsopgaver, inden rekvisition er modtaget fra bygherren. Forretningsgangen er jo som bekendt, at tidsregistrering inden den fysiske påbegyndelse af anlægsopgaven automatisk resulterer i en aconto afregning af fase 1-4 til bygherren. HB-medarbejdere må derfor ikke uden sagsstyrerens godkendelse tidsregistrere på konkrete opgaver.

*

Det er som sagt uhyre vigtigt for os, at der registreres korrekt. Hver gruppe i HB bør derfor tage emnet op og sammen finde frem til den rette registrering inden for gruppen.

Endvidere bør enhver gruppeleder gennemgå sine medarbejders månedslister, inden listerne afleveres til inddatering.

JCM-GLP

3. Den lokale bygningsmyndigheds overgang

Som bekendt overgik den lokale bygningsmyndighed fra GTO's byggetjenester til de kommunale tekniske forvaltninger pr. 1. jan. 1986.

Efter at kommunerne i løbet af 1986 har varetaget myndigheden efter flere forskellige modeller, er status pr. 1. jan. 1987 den, at alle kommuner i Grønland excl. Kangaatsiaq og Ittoqqortoormiut har overtaget den fulde lokale bygningsmyndighed.

I Kangaatsiaq og Ittoqqortoormiut varetager GTO på kommunens vegne fortsat indtil videre den lokale bygningsmyndighed.

Alle de andre kommuner kan anmode GTO om bistand til bygningsmyndighedsarbejdet, men det skal altid ske ved en rekvisition, hvor GTO efter endt bistand udskriver regning til rekvirenten på honoraret. Dette skal indtil videre fastsættes i henhold til takstcirkulæret om GTO's rådgivende bistand, p.t. GTO-cirkulære nr. 5.346.

Rådgivende arkitekt- og ingeniørfirmaer i Danmark bliver orienteret om status med et brev fra BGA.

DO, BGA

4. Det grønlandske sundhedsvæsens fremtid

Der er i nov. 1986 udsendt en betænkning om det grønlandske sundhedsvæsens fremtid. Betænkningen er udarbejdet af et udvalg nedsat af MfG. Udvalgets formand var Torben Hede Pedersen og dets medlemmer i øvrigt John Jensen, Jørgen Munk, Martha Labansen, Viggo Svendsen og Gisken Trier.

Udvalgets konklusion vedlægges som bilag.

Red.

5. Vandkraftværk Paakitsup Akuliarusersua Ilulissat/JAK

Den endelige beslutning om at iværksætte detailprojekteringen med deraf følgende udbud og licitation er endnu ikke blevet truffet. Det beror bl.a. på, at der endnu ikke er skabt det tilstrækkelige grundlag for, gennem låneoptagelse at finansiere vandkraftværkets opførelse. Desuden har Grønlands Landsstyre lagt op til at lade gennemføre en samfundsøkonomisk vurdering, hvor behovet for energiinvesteringer sammenholdes med andre store investeringsønsker, hvis gennemførelse er afhængig af det grønlandske samfunds samlede betalingsevne. Formålet med undersøgelsen er således at få skabt et grundlag, hvorpå en politisk prioritering af det samlede investeringsbehov kan baseres.

Tunnelanlægget og transmissionslinien vil således ikke blive udbudt i licitationen sommeren 1987, men - under forudsætning af afklarede bevillingsforhold - tidligst sommeren 1988.

Såfremt bevillingsforholdene bliver afklaret, og såfremt andre forhold ikke øver indflydelse på afgørelsen om licitationsdeltagelse, påregner GTO igen at henvende sig til de entreprenørfirmaer, som i sommeren 1986 blev prækvalificeret til at afgive tilbud på tunnelanlæg og transmissionslinien.

SN, PSU

6. Totaløkonomiske beregninger

KVS-arbejdsgruppen om totaløkonomi har i oktober 1986 udsendt reviderede udgaver af Vejledning i beregning af totaløkonomi og Forslag til gruppering af udgifter til bygningsdrift.

Vedlagt bringes kopi af en omtale af disse to rapporter.

Red.

7. Dampmembraners kvalitet i Grønland

Daavinnuaq Olsen har efter gennemlæsning af katalogmateriale fra Pyls-sheet A/S behandlet ovennævnte emne:

1. Når man læser i SBI-pjece nr. 7 (Fugt og ydervægge) fremgår det, at den diffusionstætte og lufttætte membran skal have en damp-

diffusionsmodstand (PAM-værdi) på mindst 100 og skal monteres med klemte samlinger.

2. Af SBI-pjece nr. 8 (Fugt og tage) fremgår det, at den diffusions-tætte membran skal have en PAM-værdi større end 100. Samlinger i membranen skal være tætte - fx klemte, svejsede eller tætnet med tape - således at også luftstrømning op i tagrummet undgås.
3. Af SBI-anvisning nr. 111 om bygningers varmeisolering fremgår det, at man skal bemærke, at det ofte er mere vigtigt, at dampspærren gør konstruktionen lufttæt, end at den har en meget høj damp-diffusionsmodstand.
4. I etagehuse, hvor der er jernbetondæk over øverste etage, undlader vi normalt at etablere en egentlig membran, og isoleringen lægges direkte på betondækket.

Jernbetondækket anses således i Grønland at være tilstrækkeligt damptæt set i relation til lufttætheden. 100 mm beton har PAM-værdi 100.
5. Til ydervægge har der tidligere i udpræget grad været anvendt kraftpapir + al-folie som dampmembran, der har PAM-værdi 500. Når man almindeligvis i dag vælger et andet materiale, skal årsagen findes i Alukraftens sårbarhed overfor beskadigelser.
6. I ydervægge placeres normalt udenpå isoleringen vindtæt pap, som har en PAM-værdi på 50 - altså i forholdet 1:2 til den af SBI anbefalder min. PAM-værdi på 100 for den indvendige dampmembran. Når Alukraft anvendes som membran er forholdet 1:10.
7. Hvor vi har jernbetondæk over øverste etage, undlader vi normalt at lægge vindtæt pap over isoleringen af flere årsager. Her ville forholdet mellem damptæthedens og vindtæthedens PAM-værdier være 1:2.
8. Net-o-fol fra Polysheet angives i kvalitet 0,1 mm at have en PAM-værdi på 500. Den bliver ikke koldskør eller koldstiv, og armeringen i folien forhindrer huller og rifter i at brede sig.
9. Polysheet-katalog anbefaler til dampmembran kvaliteterne Monarfol og Monarflex med PAM-værdi over 1000, Polykraft alu-folie med PAM-værdi over 10.000, Polykraft A-dampspærre med en PAM-værdi på ca. 6.000 og Polysheet 5-lags specialmembran med PAM-værdi på 20.000.

Men hvad hjælper det med de høje værdier, når vi ved, at der gennem en 1 m lang revne, der kun er 0,35 mm bred, pr. time kan strømme 1 m³ rumluft ved en trykforskel på blot 1 mm VS.

DO er af den opfattelse, at med iagttagelser af forholdsregler overfor lufttæthed (samlinger, som er klemte, svejsede eller tapede - reparation af evt. revner - tilstrækkelig overlappning mellem ydervægs- og tagmembran - osv.) er et materiale med PAM-værdi på 500 rigeligt som dampmembran i Grønland.

Men selvfølgelig er det nødvendigt i det enkelte projekt at vurdere, om der er forhold til stede, som gør, at der må vælges en mere robust membran, som også giver en højere PAM-værdi.

Som sagt er det nødvendigt at være meget opmærksom på lufttætheden i forbindelse med beskrivelsen.

DO, BGA

8.

8. Byggetjenestens bemanning

Som bilag bringes en oversigt af 18. mar. 1987 over personaleudskiftning i byggetjenesten.

Red.

Bilag: Konklusion af Betænkning vedr. Det Grønlandske Sundhedsvæ-
sens Fremtid
Kopi af Vejledning i beregning af totaløkonomi og Forslag til
gruppering af udgifter til bygningers drift
Personaleudskiftning i byggetjenesten

KAPITEL 6

UDVALGETS KONKLUSION.

Udvalget nedsat af MfG
Torben Hede Pedersen (formand)
John Jensen
Jørgen Munk
Martha Labansen
Viggo Svendsen
Gisken Trier

Udvalget finder på baggrund af den foranstående fremstilling med bilag (incl. bilag 15 og 16, hvortil der ikke er henvist i teksten), at der intet er til hinder for, at Det Grønlandske Sundhedsvæsen overdrages til Grønlands Hjemmestyre, idet udvalget dog ikke har ønsket at tilkendegive, hvornår en overførsel bør finde sted. Dette bør, efter udvalgets opfattelse, bero på en politisk forhandling mellem staten og Grønlands Hjemmestyre.

Grønlands Hjemmestyrers repræsentanter har under udvalgets arbejde tilkendegivet:

at man vil overtage serviceaftalerne med danske institutioner, med de rettigheder og forpligtigelser som ved overtagelsen påhviler staten, i lighed med, hvad man har gjort på de områder, der hidtil er overtaget af Grønlands Hjemmestyre.

at man inden for områderne levnedsmiddelhygiejne, vandforsyning, renovation og kloakering m.m. fortsat vil beholde de nuværende sundhedsmæssige forskrifter samt fortsat modtage den rådgivning, der ydes af de pågældende danske styrelser.

at man vil bibeholde de gældende regler vedrørende sundhedsvæsenet i Grønland vedrørende personale, den administrative struktur, herunder den stedfundne opdeling pr. 01.06.86 af det tidligere landslægeembede i en sundhedsforvaltning og en embedslægeinstitution, samt bibeholde Sundhedsstyrelsens opgaver i relation til Grønland.

Statens repræsentanter i udvalget er enig i disse synspunkter, og udvalget går ud fra, at de danske myndigheder vil yde den samme støtte til Grønlands Hjemmestyre, som der er blevet ydet til Ministeriet for Grønland.

Udvalget finder på denne baggrund:

at man ved en eventuel overførsel af det eksisterende personale, bygninger m.v. til Grønlands Hjemmestyre vil kunne anvende de løsningsmodeller, som er anvendt ved overførsel af andre statslige områder.

at den eksisterende centrale ledelsesform i sundhedsvæsenet bør bevares for herigennem bl.a. at sikre en ligelig fordeling af ressourcerne og en ensartet drift af sundhedsvæsenets institutioner i Grønland.

at samarbejdet mellem de lokale sundhedsmyndigheder og de kommunale myndigheder fortsat bør udvikles på såvel administrativt som politisk plan, med henblik på en styrkelse af den lokale indflydelse på forhold vedrørende sundhedsvæsenets drift.

at den stedfundne deling af det tidligere landslægeembede i en sundhedsforvaltning og en embedslægeinstitution er ensbetydende med en klar adskillelse mellem de embedslægelige rådgivnings-, overvågnings-, og tilsynsfunktioner og den egentlige driftsfunktion, ligesom opdelingen vil skabe grundlag for at styrke den socialmedicinske indsats i Grønland.

at den centrale sundhedsforvaltning i sin nuværende form til sin tid vil kunne indpasses i Grønlands Hjemmestyres administrative struktur. Udvalget har ikke taget stilling til den nærmere placering af forvaltningen i Grønlands Hjemmestyres administration, men skal anbefale, at der i den forbindelse tages hensyn til behovet for koordination af virksomheden i sundhedsvæsenet og socialvæsenet.

at overførslen til Grønlands Hjemmestyre alene bør omfatte sundhedsforvaltningen med den tilhørende driftsherrefunktion, idet det bl.a. af hensyn til opretholdelse af standarder og normer i det grønlandske sundhedsvæsen anses for væsentligt at bevare en uafhængig og neutral embedslægeinstitution (Landslægen i Grønland) med tilknytning til Sundhedsstyrelsen og Indenrigsministeriet. Dette medfører efter udvalgets opfattelse endvidere, at en stor del af lovgivningen, som er nævnt i kapitel 5, er af en så specifik faglig karakter, at de statslige myndigheders nuværende lovgivningskompetence bør bevares, idet en overførsel af denne del af lovgivningskompetencen synes at forudsætte tilvejebringelse af en administrativ/faglig udbygning af speciel karakter, der næppe vil være formålstjenlig.

at de veterinærhygiejniske opgaver, som den ledende dyrlæge hidtil har varetaget overfor oversundhedskommissionen, distriktslægerne og befolkningen, bør være tilknyttet Landslægen i Grønland, selv om dette er usædvanligt i forhold til ordningen i det danske embedslægevæsen. Udvalget er orienteret om, at denne særlige grønlandske ordning er accepteret af de danske myndigheder. Udvalget skal i denne forbindelse ligeledes anbefale, at de nødvendige kontrolforanstaltninger og lovgivningsinitiativer fortsat varetages med bistand af de danske myndigheder.

at Fiskeriministeriets kompetence bør bevares, især af hensyn til de grønlandske eksportinteresser.

at grønlandske patienter så vidt muligt søges behandlet i Grønland. Der vil dog under alle omstændigheder fortsat være behov for patientoverførsler til Danmark og tilkald af speciallæger fra Danmark. I erkendelse heraf kan udvalget støtte, at det eksisterende nødvendige samarbejde med Rigshospitalet fortsættes, og at Grønlands Hjemmestyre indtræder i de aftaler, som Ministeriet for Grønland har med Rigshospitalet m.fl., som beskrevet i kapitel 3.

at der i praksis er et snævert samarbejde mellem sundhedsforvaltningen og grønlandskontoret på Rigshospitalet, og at der derfor ikke er anledning til at foreslå nogen ændring af grønlandskontorets formelle tilknytning til Ministeriet for Grønland. Såfremt Ministeriet for Grønland nedlægges inden sundhedsvæsenets eventuelle overførsel til Grønlands Hjemmestyre, finder udvalget, at ministeriets funktioner i relation til grønlandskontoret bør henlægges til Sundhedsforvaltningen i Grønland.

at samarbejdet mellem grønlandskontoret og den sociale afdeling ved Grønlands Hjemmestyrers Danmarkskontor søges styrket, men er dog af den opfattelse, at grønlandskontorets placering på Rigshospitalet bør bevares, dels af hensyn til varetagelsen af den daglige kontakt med patienterne, og dels af hensyn til varetagelsen af opgaverne vedrørende speciallægedækningen og den medicotekniske service m.v..

at opfyldelsen af de fornødne uddannelsesmæssige krav til de forskellige kategorier af sundhedspersonale fortsat må sikres gennem samarbejde med de danske sundhedsmyndigheder.

at der ikke umiddelbart er planer om og behov for at etablere yderligere særlige grønlandske uddannelser indenfor sundhedsvæsenet. Dog kan udvalget anbefale, at man fortsætter overvejelserne om at omlægge sundhedsmedhjælperuddannelsen med henblik på at give sundhedsmedhjælperne en større selvstændig kompetence, og at man etablerer en tilsynsassistentuddannelse på levnedsmiddelområdet, og at man iøvrigt konstaterer, at der p.t. ikke er planer om etablering af nye uddannelser.

Endelig er der i udvalget enighed om:

at de iværksatte bestræbelser på, som led i udarbejdelse af en sundhedsplan, at udarbejde en investeringplan for en 10-årig periode skal fortsætte med henblik på tilvejebringelse af en oversigt over de økonomiske konsekvenser til brug for eventuelle politiske forhandlinger om en overførsel af sundhedsvæsenet.

at en nærmere udredning af de økonomiske og finansieringsmæssige forhold vedrørende en eventuel overførsel af sundhedsvæsenet til Grønlands Hjemmestyre bør foregå i et særligt økonomiudvalg med deltagelse af repræsentanter for Grønlands Hjemmestyre og staten.

Beregning af totaløkonomi

Af KVS-arbejdsgruppen om totaløkonomi.

Forslag til artikel i "Byggeindustrien"

Koordinationsudvalget vedr. Statsbyggeri (KVS) nedsatte i 1981 en arbejdsgruppe, som skulle beskæftige sig med bygningers totaløkonomi. Arbejdsgruppen har bl.a. udarbejdet rapporter:

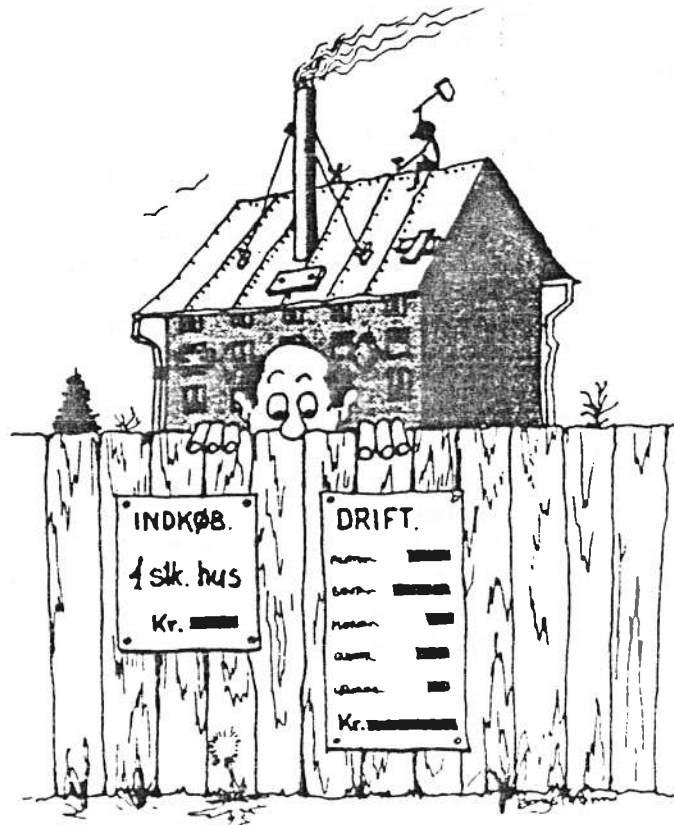
- Vejledning i beregning af totaløkonomi (levetidsomkostninger) i forbindelse med byggeri.
- Forslag til gruppering af udgifter til bygningers drift.

Efter ca. et års pause har gruppen nu genoptaget arbejdet, idet der har vist sig at være behov for en række yderligere aktiviteter i tilknytning til det tidligere arbejde. Disse aktiviteter omfatter bl.a. afprøvning af de to rapporter og indsamling af erfaringstal om bygningers driftsudgifter.

Erfaringstallene skal bl.a. anvendes i forbindelse med det edb-program til beregning af totaløkonomi, som er under udvikling.

Rapporterne er netop udkommet i 2. udgave, og de kan rekvireres ved henvendelse til Byggesekretariatet, Byggestyrelsen, tlf. 01 - 92 61 00. —>

DAVINNGUAG OLSEN
BGA / PPU

Det kan være dyrt at købe billigt.

Hvad er totaløkonomi?

En bygning opføres på et til to år, men den skal ofte bruges i 50 eller måske 100 år.

I al den tid skal den gerne opfylde de forventninger, som bygherre, brugere og driftspersonale m.fl. havde, da byggeriet blev planlagt.

Bygherrens forventninger omfatter ikke mindst den pris, han skal give for bygningen, og det beløb det koster at bruge og vedligeholde den, dvs. bygningens totaløkonomi. Totaløkonomibegrebet er forholdsvis nyt i forbindelse med bygninger. Det omfatter alle udgifter ved at eje og bruge bygningen i hele dens levetid.

For at kunne beregne en bygnings totaløkonomi må man fastlægge samtlige forventede udgifter og angive tidspunkter for, hvornår man regner med, at de skal afholdes. Udgifterne tilbageføres derefter til det tidspunkt, hvor bygningen tages i brug. Dette kan gøres ved hjælp af "nuværdimetoden" - en beregningsmetode der tager hensyn til, at en udgift, som f.eks. skal afholdes om ti år, tæller med mindre vægt end samme udgift afholdt om fem år. På den måde kan de samlede omkostninger for en bygning i hele dens levetid udtrykkes med et enkelt beløb.

Beregningerne gennemføres meget tidligt i byggeprocessen, og der er i begyndelsen tale om grove skøn. Efterhånden som sagen skrider frem gentages beregningerne, og de bliver mere og mere nøjagtige.

For at kunne bedømme og formindske den usikkerhed et overslag har, anvendes principperne for successiv kalkulation i beregningerne. Formålet med successiv kalkulation er en trinvis forbedring af kalkulationens nøjagtighed ved hele tiden at mindske den største usikkerhedspost gennem øget opsplitting.

Det kan allerede før byggeriets start med rimelig nøjagtighed regnes ud, hvad det vil koste at opføre en bestemt bygning. Derimod er det langt mere usikkert, hvilke driftsudgifter der vil være til en bygning i løbet af hele dens levetid. Driftsudgifterne afhænger af mange forhold, som ikke helt kan forudsiges, og som kan ændre sig undervejs. De kan blive meget større, end man havde forestillet sig, hvis man ikke er opmærksom på dem allerede på planlægningsstadiet og derefter løbende gennem opførelses- og brugsfaserne.

Der er som regel en vis sammenhæng mellem opførelsesudgifter og driftsudgifter. Valg af bedre materialer kan betyde højere opførelsesudgifter, men til gengæld lavere driftsudgifter, således at totaløkonomien forbedres. Hvis man har tilstrækkeligt kendskab til priser på materialer, byggearbejder og driftsarbejder samt til gennemsnitlige levetider på de forskellige bygningsdele, er det muligt allerede på byggeriets planlægningsstadium at begynde at vurdere disse sammenhænge på grundlag af alternative beregninger over totaløkonomien.

Vejledning i beregning af totaløkonomi

KVS-rapporten "Vejledning i beregning af totaløkonomi (levetidsomkostninger) i forbindelse med byggeri" fortæller, hvordan man kan gennemføre en overslagskalkulation af totaløkonomien i forbindelse med byggeri.

Kalkulationen kan anvendes i den økonomiske styring af en byggesag i planlægningsfasen, ved økonomisk vurdering af ændringer i bygningens drift samt ved vurdering af forbedrings- og ombygningsarbejder.

Totaløkonomiberegningerne er ret enkle i de første byggefaser, men bliver så mere og mere detaljerede hen igennem byggeriet. De helt detaljerede beregninger er dog vanskelige at gennemføre. Det skyldes først og fremmest, at der mangler erfaringstal om bygningers driftsudgifter og om levetidsværdier.

En af forudsætningerne for, at disse erfaringstal kan indsamles, er, at der eksisterer en systematisk måde at gruppere udgifterne på. Her kan den anden KVS-rapport være behjælpelig.

Gruppering af udgifter til bygningers drift

KVS-rapporten "Forslag til gruppering af udgifter til bygningers drift" beskriver de udgiftstyper, der forekommer i forbindelse med bygningers drift, og foreslår en opdeling af udgifterne, som gør det lettere at styre økonomien i et byggeri både i anlægs- og driftsfasen.

Rapporten foreslår en hovedopdeling af udgifterne i:

- Vedligehold
- Forsyning
- Rengøring
- Fælles driftsudgifter

Inden for hver hovedgruppe er der i rapporten forslag til en underopdeling eller evt. flere alternative forslag.

Der er ikke tale om en egentlig kontoplan, der kan varetage alle regnskabsvæsenets opgaver, men alene en opstilling af ønsker i forbindelse med økonomisk styring af byggeri. Den enkelte driftsorganisation må altså selv indpasse den angivne gruppering i egne kontoplaner.

Indsamling af erfaringstal om bygningers driftsudgifter

Hovedopgaven for arbejdsgruppen om totaløkonomi er nu en praktisk afprøvning af metoderne fra de to omtalte rapporter, og igennem denne afprøvning at indsamle erfaringstal om bygningers driftsudgifter.

Det er vigtigt, at afprøvningen kommer til at foregå i så mange bygninger som muligt, så der kan indsamles mange erfaringer, bl.a. fra forskellige bygningskategorier.

Rapporterne/vejledningerne er derfor blevet sendt ud til et stort antal statslige bygningsadministrationer med en opfordring om at afprøve dem.

* Der igangsættes desuden en mere styret afprøvning i fire bygninger. Afprøvningen vil blive fulgt nøje af arbejdsgruppens sekretariat, og der vil blive givet vejledning i metodernes anvendelse.

Andre bygningsforvaltninger, som er interesseret i at orientere sig om beretningsmetode og grupperingsforslag og evt. derefter at afprøve dem, ^{DAVINAGUAG} kan som nævnt rekvirere de to rapporter/vejledninger hos Byggestyrelsen ^{ALSEN} eller hos Jørn Dinesen, Birch & Krogboe, tlf. 02 85 85 85. Jørn Dinesen ^{BGA/PPU} er sekretær for arbejdsgruppen. Arbejdsgruppen er meget interesseret i at høre om erfaringer fra sådanne afprøvninger.

Når afprøvningen har stået på et passende stykke tid vil erfaringer og resultater fra afprøvningen blive præsenteret på et fællesmøde for alle interesserede.

Edb-program til beregning af totaløkonomi

Det er som beskrevet muligt at gennemføre overslagsmæssige totaløkonomiberegninger manuelt. Men ved mere detaljerede beregninger vil der hurtigt indgå så store datamængder, at beregningerne kun kan gennemføres rationelt ved hjælp af et edb-program. Et sådant program er netop ved at blive udviklet.

Ideen og oplægget til programmet er udsprunget af arbejdet i KVS-arbejdsgruppen om totaløkonomi, og projektet støttes økonomisk af Teknologistyrelsen. Programmet udvikles af Birch & Krogboe K/S i samarbejde med Viemose & Spile A/S.

P&T's bygningstjeneste, som er repræsenteret i arbejdsgruppen, afprøver programmet i begyndelsen af 1987 i forbindelse med projektering af en ny postbygning i Kastруп. Programmet forventes at være i handelen senere på året.

Edb-systemet består af et program og en database. Databasen indeholder enhedspriser på både flere tusinde bygningskonstruktioner og -installationer og på driftsarbejder (vedligeholdelse, energiforsyning, rengøring, skatter og afgifter m.m.).

Beregningerne kan gennemføres på flere niveauer med stigende grad af nøjagtighed :

- På skitseplanet, når man har en ide om bygningens anvendelse og størrelse, kan man gennemføre de første totaløkonomiske beregninger. Databasen indeholder bl.a. nøgletal for et større antal bygninger, der er karakteristiske for hver sin anvendelse.

- * A. To bygninger i drift : 1) Kildeskattehuset
2) Helsingør Uddannelsescenter
- B. To bygninger på planlægningsstadet : 1) Kastруп Postkontor
2) Depotbygning til Forsvarets Bygningstjeneste.

- Med flere oplysninger om bygningen, bliver beregningerne af totaløkonomien mere nøjagtige. Bygningens hoveddata både med hensyn til opførelse og drift indlæses i systemet. Det sker ved hjælp af en række spørgebilleder, som omfatter bl.a. bygningens geometri, overflader, energiforsyning, beliggenhed og brug.
- Kender man detaljerne i byggeri og drift, kan man gå til sidste trin i totaløkonomiberegningen. Man kan her frit sammensætte sin bygning og dens brug af alle de dele, som databasen indeholder.

Resultatet af beregninger^{ne} kan præsenteres mere eller mindre detaljeret. Også usikkerhedsberegning indgår. Større kendskab til beregningens poster forbedrer løbende resultatet af usikkerhedsberegningen.

Til opbygning af dette edb-program er det nødvendigt med en omfattende indsamling af erfaringstal for driftsudgifter på alle niveauer og for levetider af bygningsdele og komponenter.

Deltagerne i både edb-projektet og i KVS-arbejdsgruppen håber således, at så mange som muligt vil afprøve totaløkonomisystemet og bidrage med erfaringer og erfaringstal.

Personaleudskiftning

opgjort pr. 18/03-87

BY	FRATRÆDER NAVN	Dato	AFLØSER NAVN	Dato
NAN	Bgl.ass.Tom B. Christiansen	1/8-86	Bgl.ass. Jørgen Jørgensen	11/3-87
JUL	Distr.ing.Chr.Falkenberg	1/12-86	Distr.ing. Vagn Ørum Sørensen	1/4-87
	Bgl.ass.M. Butzow Mogensen	4/2-87	Bgl.ass. Niels Davidsen	1/3-87
	Anlægsing. Johs. Jørgensen	30/4-87	Fg.anlægsing. Sv. Svarrer	1/5-87
	Bgl.ass. Sv. Svarrer	30/4-87	Bgl.ass. Hans Jørgen Møller	15/4-87
NRO	Bgl.ass.Leif Bill Andersen	1/4-87	Bgl.ass.	omg.
FRH	Bgl.ass. Hannu Ahola	15/1-87	Bgl.ass.	omg.
GHB	Bgl.ass. Ejler Honore (drift)	30/9	Lånt Peter O. Petersen fra BAL	
	Anlægsing.Vagn Ørum Sørensen		Ejv.Olsen/UDU fra	23/3-22/5-87
SKT	Bgl.ass. Per G. Schmidt	ult.febr.	Bgl.ass.Edward Zolobinski	1/5-87
			Konduktør RFA	
HBG	Bgl.ass.Tom B.Christiansen	1/4-87	Bgl.ass. Ole Severinsen	19/3-87
EGM	Bgl.ass. Per Andersen	15/3-87	Bgl.ass.	omg.
CHR	Bgl.ass. Niels Grønkjær	15/3-87	Bgl.ass.	omg.
JAK	Anlægsing. - ubesat			
GOD	Bgl. Ole Severinsen	15/3-87	Bgl. Torsten Gregersen	15/3-87
	Bgl.ass. Torsten Gregersen	1/3-87	Bgl.ass. Niels Kylllesbech	1/3-87
UMK	Bgl.ass.S.Rønnov Pedersen	22/1-87	Bgl.ass.	1/5-87
			Sommerkond.Torsten Hauch	1/3-15/11
UPV	Bgl. Torsten Hauch	1/12-86	Bgl. Niels Grønkjær	1/4-87
	Bgl.ass. Gabriel Napatoq	1/12-86	Bgl.ass.Mogens Bækkelund Jensen	1/5-87
ANG	Bgl.ass. Karsten Rohde	1/7-87	Bgl.ass. Endre Meszaros	15/3-87
	Sommerkonduktør			1/5-87
SCO	Konduktør		Konduktør Knud Mogens Fenger	9/3-87